

Sygn. akt VU 681/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2016 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Beata Łapińska

Protokolant stażysta Bożena Sobczyk

po rozpoznaniu w dniu 17 czerwca 2016 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku W. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z udziałem zainteresowanej A. K. z domu S.

o zwrot nienależnego świadczenia

na skutek odwołania W. S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 18 maja 2015 r. sygn. (...)

- 1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż W. S. nie jest zobowiązana do zwrotu pobranego świadczenia za okres od 1 września 2011 roku do 31 sierpnia 2012 roku w kwocie 5.495,52 zł (pięć tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt pięć złotych pięćdziesiąt dwa grosze) wraz z odsetkami,**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz W. S. kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.**

Sygn. akt V U 681/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 maja 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. zobowiązał W. S. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z tytułu części renty rodzinnej przyznanej na rzecz jej córki A. S. za okres od dnia 1 września 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku w kwocie 5.495,52 zł i odsetek za okres od dnia 6 września 2011 roku do dnia 18 maja 2015 roku, to jest od dnia wydania decyzji w kwocie 2 198,24 zł.

Odwołaniem z dnia 1 czerwca 2015 roku W. S. wniosła o zmianę decyzji, podnosząc, że nie została pouczona w sposób odpowiedni o braku prawa do pobierania świadczenia.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy podniósł, że wnioskodawczyni nie poinformowała o skreśleniu córki z listy słuchaczy, a decyzje zawierały stosowne pouczenie.

Na rozprawie w dniu (...) córka wnioskodawczyni A. S. przystąpiła do sprawy w charakterze zainteresowanej.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 22 maja 1998 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przyznał rentę rodzinną dla W. S. oraz jej dzieci I. S., M. S. oraz A. S.. Odbiorcą przekazu renty rodzinnej przysługującej zarówno matce, jak i małoletnim dzieciom była wnioskodawczyni.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 22 maja 1998 roku, k. 14 akt rentowych)

Zgodnie z decyzją ZUS z dnia 25 sierpnia 2005 roku do renty rodzinnej od 1 września 2005 roku uprawnione były jedynie W. S. i jej córka A. S. urodzona w dniu (...).

(dowód: decyzja ZUS z dnia 25 sierpnia 2005 roku, k. 111v akt rentowych)

Pismem z dnia 5 lipca 2009 roku organ rentowy poinformował zainteresowaną A. S. o zmianie zasad wypłaty renty rodzinnej w związku z ukończeniem przez nią w dniu (...) 2009 roku 18 roku życia. Przedmiotowe pismo nie zawierało pouczenia dotyczącego obowiązku poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu kontynuowania nauki szkolnej. W odpowiedzi do organu rentowego wpłynął wniosek A. S. o przekazywanie wypłaty przysługującej jej części renty rodzinnej do rąk wnioskodawczyni. Przedmiotowy wniosek został uwzględniony przez organ rentowy.

(dowód: informacja o zmianie zasad wypłaty renty rodzinnej, k. 124, wniosek w sprawie wypłaty części renty rodzinnej, k. 129, odpowiedź na wniosek z dnia 10 lipca 2009 roku, k. 131 akt rentowych)

Decyzją z dnia 11 września 2009 roku ZUS przyznał prawo do renty rodzinnej wnioskodawczyni – na stałe i zainteresowanej – do dnia 31 sierpnia 2010 roku. Wyżej wymieniona decyzja zawierała pouczenie dotyczące obowiązku poinformowania organu rentowego przez osobę pobierającą część renty przysługującej dziecku o zaprzestaniu kontynuowania nauki.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 11 września 2009 roku, k. 135 – 136 akt rentowych)

Decyzją z dnia (...) 2010 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. wstrzymał zainteresowanej wypłatę renty rodzinnej z uwagi na ukończenie nauki. Jednocześnie w decyzji organu rentowy poinformował, iż wznowienie wypłaty renty rodzinnej nastąpi po przedłożeniu zaświadczenia szkolnego o kontynuowaniu nauki.

(dowód: decyzja ZUS z dnia (...) 2010 roku, k. 138 – 138v akt rentowych)

W dniu 28 października 2010 roku A. S. przedłożyła w ZUS zaświadczenie o rozpoczęciu nauki w roku szkolnym 2010/2011 w (...) (...). W zaświadczeniu wskazano, że przewidywany termin zakończenia nauki szkolnej to czerwiec 2012 roku.

(dowód: zaświadczenie z dnia 26 października 2010 roku, k. 140 akt rentowych)

Decyzją z dnia 2 listopada 2010 roku organ rentowy wskazał, iż do renty rodzinnej uprawnione są wnioskodawczyni – na stałe oraz zainteresowana – do dnia 31 sierpnia 2012 roku. ZUS dokonał podziału renty rodzinnej na dwie osoby, stwierdzając iż każda z części wynosi 426,98 zł.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 2 listopada 2010 roku, k. 141)

Pismem z dnia 26 marca 2013 roku organ rentowy zwrócił się do (...) (...) o nadesłanie informacji, czy u wnioskodawczyni wystąpiła przerwa w nauce, a jeśli tak to z jakim dniem zaprzestała uczęszczać na zajęcia. W odpowiedzi pismem z dnia 18 października 2013 roku (...) (...) poinformowało organ rentowy, iż zainteresowana została skreślona z listy słuchaczy dnia 31 sierpnia 2011 roku.

(dowód: pismo ZUS z dnia 26 marca 2013 roku, k. 149, zaświadczenie nr (...), k. 152 akt rentowych)

Od dnia 1 września 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku zainteresowana nie podjęła nauki w innej szkole. Wyłącznym adresatem decyzji organu rentowego, poczynając od dnia (...) 2009 roku, to jest od dnia osiągnięcia pełnoletności przez zainteresowaną, była wnioskodawczyni.

(okoliczności bezsporne)

Decyzją z dnia 20 marca 2015 roku ZUS wezwał A. S. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 września 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku w kwocie 5495,52 zł i odsetek od dnia 6 września 2011 roku do dnia 20 marca 2015 roku w kwocie 2127,18 zł. Pismem z dnia 18 maja 2015 roku organ rentowy poinformował o anulowaniu przedmiotowej decyzji.

(dowód: decyzja ZUS z dnia 20 marca 2015 roku, k. 161, pismo ZUS z dnia 18 maja 2015 roku, k. 175 akt rentowych)

Wnioskodawczyni nie wiedziała, iż zainteresowana zrezygnowała z dalszego kształcenia się w (...). Chociaż otrzymała od ZUS pouczenie o konieczności informowania o zaprzestaniu kształcenia się przez córkę, nie wiedziała, że ma obowiązek powiadomić organ rentowy o takich okolicznościach.

(dowód: zeznania wnioskodawczyni, nagranie od minuty 7:21 do minuty 10:08 oraz od minuty 11:10 do minuty 12:39, protokół z rozprawy z dnia 17 czerwca 2016 roku, k. 23 v akt sprawy)

Zainteresowana w 2011 roku wyprowadziła się od matki. Nie była adresatem decyzji ZUS i nie otrzymała pouczenia o konieczności informowania ZUS o zaprzestaniu nauki szkolnej. Wszystkie decyzje organu rentowego były adresowane do matki zainteresowanej.

(dowód: zeznania zainteresowanej, nagranie od minuty 12:59 do minuty 17:44, protokół z rozprawy z dnia 17 czerwca 2016 roku, k. 23 v – 24 akt sprawy)

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

zważył co następuje :

Odwołanie jest zasadne i podlega uwzględnieniu.

Poza sporem jest , iż córka wnioskodawczyni A. S. uprawniona była do renty rodzinnej po zmarłym ojcu wraz z wnioskodawczynią. Poza sporem także jest, iż do osiągnięcia przez córkę 18 roku życia decyzje adresowane były do wnioskodawczyni, czyli matki W. S..

Bezspornym także w przedmiotowej sprawie jest fakt, iż od dnia 1 września 2011 roku do dnia 31 sierpnia 2012 roku zainteresowana nie kontynuowała nauki ani też nie podjęła nauki w innej szkole i nie powiadomiła o tym fakcie organu rentowego.

Lektura akt przedmiotowej sprawy wykazała szereg nieprawidłowości po stronie organu rentowego. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę , iż pismo z dnia 5 lipca 2009 r. (k. 224 akt rentowych) o zmianie zasad wypłaty renty rodzinnej adresowane do A. S. zostało jej wysłane i doręczone przed ukończeniem przez nią 18 roku życia. Także wniosek w sprawie przekazywania przysługującej jej renty rodzinnej na adres matki W. S. został sporządzony przed ukończeniem przez nią 18 roku życia. Organ rentowy na tej podstawie wydał decyzję z dnia 20 sierpnia 2009 r. (k. 132 akt rentowych) adresowaną do W. S. w przedmiocie wstrzymania renty rodzinnej na dziecko A. S. od dnia 1.09.2009 r. z powodu ukończenia nauki z adnotacją, iż wznowienie wypłaty renty nastąpi po złożeniu zaświadczenia o kontynuowaniu nauki. Po złożeniu zaświadczenia organ wydał decyzję z dnia 11 września 2009 r. o podziale renty rodzinnej między uprawnione osoby W. na stałe i A. do 31 sierpnia 2010 r. Decyzja ta adresowana na W. S. zawierała stosowne pouczenie.

Spór w przedmiotowej sprawie dotyczy zatem kwestii odpowiedzialności osoby uprawnionej wyłącznie do wypłaty renty rodzinnej (a nie uprawnionej do jej pobierania) w aspekcie art. 138 w związku z art. 131 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Przepis art. 131 powyższej ustawy stanowi, iż :

1. Rentę rodzinną lub jej część, o której mowa w art. 74 ust. 2, przysługującą:

1)

1) osobie małoletniej,

2) osobie pełnoletniej, nad którą ustanowiona została opieka prawna,

wypłaca się osobom sprawującym opiekę nad tymi osobami, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6.

2. Część renty rodzinnej, przysługującą osobie pełnoletniej innej niż wymieniona w ust. 1 pkt 2, wypłaca się - **na wniosek tej osoby** - innej osobie pełnoletniej uprawnionej do części tej renty rodzinnej albo osobie, która sprawowała opiekę nad wnioskodawcą przed osiągnięciem pełnoletności, po uprzednim pouczeniu o okolicznościach, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1.

Zasady zwrotu nienależnie pobranego świadczenia określa art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z treścią cytowanego przepisu **osoba, która nienależnie pobrała świadczenia** określone w ustawie (m.in. rentę rodzinną), jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia

Szczególnie istotnym elementem przepisu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 163, poz. 1227 ze zm.) jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do ich pobierania. Przedmiotowy obowiązek obciąża organ rentowy, zaś jego realizacja odbywa się na różne sposoby, wśród których rozpowszechnioną formę stanowi zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, bądź decyzji organu rentowego, zwłaszcza przyznających świadczenia. Samo pouczenie powinno być należyte, czyli wyczerpująco i wyraźnie wskazywać okoliczności, w których dochodzi do pobrania nienależnego świadczenia oraz powinno być dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której jest skierowane. Pouczenie nie może być zatem abstrakcyjne, niekonkretne, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń.

2. W sytuacji, gdy decyzja przyznająca świadczenie lub sam jego wymiar były wynikiem błędu organu rentowego niezawinionego przez świadczeniobiorcę, świadczenia nie są uznawane za nienależnie pobrane w rozumieniu komentowanego przepisu. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia bowiem powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Przenosząc powyższe na grunt analizowanej sprawy Sąd Okręgowy uznał, iż po pierwsze organ rentowy wbrew brzmieniu art. 131 cytowanej ustawy **na podstawie wniosku osoby niepełnoletniej** dokonywał wypłaty renty rodzinnej do rąk matki W. S. . Brak jest także ze strony organu rentowego pouczenia A. S. o obowiązku poinformowania ZUS-u o okolicznościach powodujących ustanie prawa do renty. To ona zdaniem Sądu Okręgowego w tej sytuacji winna zostać pouczona, albowiem matka była wyłącznie osobą współuprawnioną .

Takiego pouczenia w aktach nie ma. Z całą pewnością z tej przyczyny organ rentowy uchylił decyzję zobowiązującą właśnie A. S. do zwrotu renty rodzinnej i wydał przedmiotową decyzję wskazując jako osobę odpowiedzialną, matkę W. S..

Prawidłowo działając ZUS winien był bądź po uzyskaniu pełnoletności przez A. S., tj. po (...) 2009 r. zwrócić się do niej z informacją o zmianie zasad wypłaty renty rodzinnej, a nie jak to uczynił już w dniu 5 lipca 2009 r. opierając błędnie swoje dalsze działania na wniosku z dnia 6 lipca 2009 r. małoletniej w tej dacie A. S., bądź też wydać pierwszą decyzję o podziale renty rodzinnej po uzyskaniu pełnoletności przez A. S. wskazując ją jako adresata decyzji ze stosownym pouczeniem, jednocześnie informując ją o możliwości wskazania innej osoby współuprawnionej do odbioru renty rodzinnej. Wskazanie wówczas przez nią matki po uprzednim pouczeniu jej przez organ rentowy o okolicznościach powodujących ustanie prawa do renty dawałoby dopiero organowi rentowemu prawo do egzekwowania nienależnego świadczenia od wnioskodawcy.

W ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstaw prawnych do uznania, iż wnioskodawczyni będzie miała w tej sytuacji obowiązek zwrotu części renty rodzinnej przyznanej na rzecz córki A.. Nie była ona przecież osobą, która pobrała świadczenie, gdyż z zeznań zarówno zainteresowanej jak i skarżącej wynika, iż każda z nich korzystała z własnej części przysługującej im renty rodzinnej. Nie była też prawidłowo wskazana do przekazywania renty do jej rąk w trybie art. 131 ustawy, gdyż upoważnienie sporządzone zostało przez córkę A. przed uzyskaniem przez nią pełnoletności.

Na marginesie Sąd Okręgowy wskazuje, iż nawet przy założeniu hipotetycznym, że po stronie skarżącej istniałby obowiązek zwrotu świadczenia, to organ rentowy błędnie naliczył odsetki. Zasady naliczania odsetek z tytułu nienależnie pobranych świadczeń wynikają z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 121). Zawarte w powoływanym przepisie odesłanie do "prawa cywilnego" dotyczy wyłącznie zasad zapłaty i wysokości odsetek. Świadczenia w myśl art. 84 ww. ustawy i art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748), uważane za nienależne, podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Zatem organ rentowy powinien naliczać odsetki ustawowe od nienależnie pobranego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka pozostaje w zwłoce ze spełnieniem świadczenia.

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477 § 14 par. 2 k.p.c. orzekł jak w punkcie 1 sentencji.

O kosztach orzekł na podstawie art. 98 kpc.